

ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN DÖNEM ARASI YAPTIKLARI STAJIN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Arş. Gör. Zühal Polat
Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO
zuhalpolat@marmara.edu.tr

Arş. Gör. Ali Sarıkay
Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO
ali.sarikas@marmara.edu.tr

Öğr. Gör. Nuray Öz Ceviz
Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO
nuray.ceviz@marmara.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Necla Tektaş
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ntektas@bandirma.edu.tr

Arş. Gör. Ayşe Yayla
Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO
acetinkaya@marmara.edu.tr

Doç. Dr. Mehmet Tektaş
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
mtektas@bandirma.edu.tr

Özet

Ülkemizde önemli bir yere sahip olan mesleki ve teknik eğitimin üst basamağı olan meslek yüksekokulları, öğrencilere sağladıkları eğitim-öğretim hayatını pekiştirmek ve iş dünyasına girişlerini ve bu alandaki başarılarını kolaylaştırmak için staj uygulamasına çok fazla önem vermektedir. Öğrencilere 2.yarıyıl sonunda yapılması tavsiye edilen staj uygulaması istenirse 4. Yarıyıl sonunda da yapılabilmektedir. Çalışma kapsamında yapılan anketin katılımcıları, staj uygulamalarını 2. Yarıyıl sonunda tamamlayıp, 3.yarıyıldan itibaren öğrenim hayatlarına devam eden öğrencilerden seçilmiştir. Bu çalışmada staj uygulamasının öğrencilerin devam eden akademik hayatları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma anket yoluyla yapılmış ve sonuçlar SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin yaptıkları stajın okula bakış açılarını olumlu yönde etkilediği, eğitim hayatının önemini kavradıkları ve derslerine daha çok çalıştıkları anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler; Staj, Akademik Başarı, Meslek Yüksekokulları.

INVESTIGATION ON THE EFFECTS OF INTERIM INTERNSHIPS IN ACADEMIC ACHIEVEMENTS OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS

Abstract

The vocational schools, which are the upper echelons of vocational and technical education, which have an important place in our country give much importance to the practice of internship in order to strengthen the education and training life provided to the students and to facilitate their entry into the business world and the successes in this area. The internship application recommended by the students at the end of the 2nd semester can also be done at the end of the 4th semester if requested. Participants of the questionnaire were chosen from the students who completed their internship at the end of the 2nd semester and continue their education life from the third semester. In this study, the effect of the internship application on the continuing academic life of the students was investigated.

The research was conducted through questionnaires and the results were evaluated in the SPSS package program. According to the results of the research, it was found out that the internship of the students affected positively the views of the students, that they understood the importance of education life and studied more.

Keywords: Internship, academic achievement, vocational schools.

GİRİŞ

Üniversite-sektör işbirliği ile yürütülen staj uygulaması öğrencilerin başarısını ön planda tutan bir fırsattır. Staj, öğrencilerin akademik anlamda aldıkları bilgileri, birebir uygulayarak yapma imkanı buldukları yani yaparak ve yaşayarak öğrenme olarak tanımlanabilir (Duran & Dolmacı, 2017). Bir başka tanım ile staj, akademik kurumlar ve meslek kuruluşları arasındaki ortaklık çerçevesinde sağlanan giriş niteliğindeki kariyer fırsatlarının denetlenmesidir (Sides & Mrvica, 2017). Staj eğitimi ile öğrenciler, iş arkadaşı kavramını öğrendikleri gibi onlarla nasıl sağlıklı iletişim kurulacağına ilişkin de çok değerli bilgiler kazanırlar. İşe zamanında gidip – gelme, sorumluluk sahibi olma en önemli kazanımları arasında yer almaktadır. Staj çalışmaları birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de meslek yüksekokullarından mezun olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartlardan biridir. Mevcut durumda öğrenciler staj çalışmalarını en az otuz iş günü olmak üzere II. yarıyıl sonunda yaz tatilinde yerine getirmektedirler (Mankan, 2015).

Konu ile ilgili yapılan literatür çalışmasında;

Kore’deki üniversite mezunları arasında staj deneyimlerini ve iş performansı üzerindeki etkilerini araştıran, 2005 yılında liseden mezun olan 1,184 katılımcı arasından, 961 katılımcıdan elde edilen verilerin kullanıldığı çalışmada, staj deneyiminin akademik alanlara ve kurumsal firma tiplerine göre nasıl farklılaştığı ve staj deneyiminin, mezunların iş performansını, yani iş arama süresi ve ücretlerini etkileyip etkilemediği sorgulanmıştır. Sonuçlar staj deneyiminin iş performansını artırdığını, iş bulma süresini kısalttığını ve kazanılan ücretlerin de tatminkar olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, akademik büyüklük, kurumsal nitelikler ve çalışma koşullarının da iş performansı üzerindeki etkileri incelenmiştir (Jung & Lee, 2017).

Sri Lanka’daki devlet üniversitesi öğrencilerinin akademik performanslarına staj eğitiminin etkisinin incelendiği bir başka çalışma ise, 3 bölümden 20 lisans öğrencisi seçilerek gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak mülakatlar kullanılmıştır. Üniversite belgeleri aracılığıyla ikincil veriler elde edilmiştir. Öğrencilerin staj eğitiminde becerilerinin geliştiği ve bu becerilerin sınıf beceri performansına olumlu yönde etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, akademik performanslarına etkisinin olduğu anlaşılmıştır (Mendis & Arachchige, 2017).

Öğrencilerin staj programları vasıtasıyla, mezuniyet sonrası işe alım sürecini incelemeyi amaçlayan bir araştırmada, öğrenciler özellikle lojistik ve deniz ulaştırması gibi uygulamalı alanlarda staj süresince birer işgören aday ve sektörün insan kaynakları ihtiyacına uygun olarak yetiştirilmesine yönelik olarak geliştirilen özel bir staj programı örnek olay çalışması olarak incelenmiştir. Öğrencilerin eğitim kalitesi açısından, staj programlarının üniversite-özel sektör işbirliği ile yürütülmesinin fayda sağladığı, bu tür staj programlarının öğrencilerin mezuniyet sonrası işe alım süreçlerinde önemli olduğu araştırmanın sonucunda ortaya konmuştur (Çaylan, Akpınarlı, & Devenci, 2016).

Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaz stajı uygulamasına yönelik fikirlerinin alınması ve elde edilen sonuçlar çerçevesinde bir takım öneriler geliştirilmesi amaçlanan bir çalışmada öğrenciler, % 72,8 gibi bir oranda stajın ikinci sınıf derslerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Araştırmanın sonucunda ankete katılan öğrencilerin % 76,6’sı gibi büyük bir kısmı stajını yine aynı kurumda çalışmak istediklerini, % 68,4’ü staj yaptıkları kurumda mezun olduktan sonra da çalışmak istediklerini ve % 76,6’sı staj yaptıkları kurumdan iş teklifi aldıklarını belirtmişlerdir (Aydemir, 2016).

Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin staj yapma eğilimlerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan bir çalışmada staj süreleri sonunda rastgele seçilen 229 adet öğrenci üzerinde 30 soruluk bir anket yapılmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda staj süresinin yeterli olduğu, öğrencilerin takım çalışmasına uygun hareket etme becerisi kazandığı, stajın sözlü iletişim becerisini geliştirdiği, güncel konular hakkında bilgi sağladığı, stajın mesleki ve etik sorumlulukları kazandırdığı, öğrencilerin gelecekte iş yaşamlarına yön verme konusunda fikir verdiği, öğrencilerin eksik oldukları alanları görme fırsatı sağladığı, öğrencilere stajları süresince ücret ödenmesinin öğrencilerin verimlerini artıracakları sonuçları elde edilmiştir (Bahadır & Hidayet, 2012).

Ormanlık ve Orman Ürünleri Programı öğrencilerinin staj yapma eğilimlerinin belirlenmesine yönelik Uşak Üniversitesi'nde yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin stajda mesleki becerilerini kullanma, problemleri görme çözüme imkânı bulduklarını, mesleki alanda takım çalışmasına katıldıklarını belirtmişlerdir. Staj yapan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun stajdan olumlu sonuçlar aldığı araştırma sonucunda görülmüştür. Araştırma materyali olarak, Uşak Üniversitesi Banaz Meslek Yüksekokulu Ormanlık ve Orman Ürünleri programı öğrencileri arasından kolayda örnekleme yöntemi ile 81 tanesi seçilerek anket uygulaması gerçekleştirilmiştir (Karaman, Metin, & Güven, 2017).

Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu bünyesinde eğitim- öğretim faaliyetleri sürdürülen yedi programdan, öğrencilerini 2015-2016 Akademik Yılı yaz döneminde zorunlu staj uygulamasına tabi tutan, "Yönetim ve Organizasyon", "Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri", "Finans, Bankacılık ve Sigortacılık", "Halkla İlişkiler ve Tanıtım" ve "Tasarım" programlarında öğrenim gören toplam 350 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada, öğrenciler %92,9 oranında staj yaptığı yeri kendisinin bulduğunu, % 42,9'u ise staj yerini belirlemede yaşadığı şehirde olmasının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden staj öncesinde "stajın tecrübe kazandıracağına" inananların oranı % 72,6 iken, staj sonrası görüşlerine bakıldığında bu oranın % 56,9'a inmesi dikkat çekmektedir. Stajın kariyer hedeflerinin belirlenmesinde faydalı olduğunu düşünenlerin oranı ise % 81,1'dir. Ankete katılan öğrencilerin % 76'sı staj uygulamasının gerekli ve önemli olduğunu, % 55,7'si staj süresinin yeterli olduğunu düşünmektedir (Duran & Dolmacı, 2017).

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, 2017-2018 öğretim döneminde, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Tekstil Giyim Ayakkabı ve Deri Bölümü, Elektronik ve Otomasyon Bölümü ve Elektrik ve Enerji Bölümü'nde öğrenim gören 118 öğrenci ile gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Veriler anket uygulaması yapılarak alınmıştır. Çalışmamızda; katılımcılara ilk bölümde demografik bilgiler ile öğrenim hayatı hakkında, ikinci bölümde staj ile ilgili çeşitli sorular sorulmuş, üçüncü bölümde ise stajı değerlendirmeye yönelik görüşleri istenmiştir. Anket verileri SPSS 17.0 ve R istatistiksel analiz programları kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların demografik ve öğrenim hayatları ile ilgili bilgileri frekans analizi ile değerlendirilmiş ve tablolar şeklinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların cinsiyet bilgileri

	Frekans	Yüzde
Kadın	36	30,5
Erkek	82	69,5
Toplam	118	100

Tablo 1 değerlendirildiğinde, ankete katılan katılımcıların %69,5'inin erkek, %30,5 ise kadın olduğu görülmektedir. Anket çalışmasının yapıldığı bölümler incelendiğinde, giyim üretim teknolojisi gibi bölümlerde kadın, elektrik – elektronik gibi bölümlerde erkek öğrenci sayısının fazla olması maalesef hala bazı meslekler ile cinsiyet arasında kırılma olmadığını göstermektedir.

Tablo 2: Katılımcıların yaş bilgileri

	Frekans	Yüzde
17-20	88	74,6
21-24	25	21,2
25 ve üstü	5	4,2
Toplam	118	100

Tablo 2 değerlendirildiğinde katılımcı öğrencilerin beklenildiği gibi 17-20 yaş aralığında %74,6 oranında kümelendiği görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların mezun oldukları lise türleri

	Frekans	Yüzde
Anadolu Meslek Lisesi	31	26,3
Anadolu Teknik Lisesi	49	41,5
Teknik Lise	13	11,0
Endüstri Meslek Lisesi	3	2,5
Anadolu Lisesi	16	13,6
Fen Lisesi	1	0,8
Anadolu İmam Hatip Lisesi	5	4,2
Toplam	118	100

Tablo 3 değerlendirildiğinde, 2016-2017 yılında sınavsız geçiş sisteminin kalkmasından önce okula kayıt yaptıran öğrencilerin, kaçınılmazdır ki mesleki eğitim veren kurumlardan mezun olması ile, anket sonuçlarında da %81,3 katılımcı görülmektedir.

Katılımcılara yöneltilen staj ile ilgili çeşitli bilgilerin frekans analizi yapılmış ve tablolar şeklinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların staj yerini belirlemede etkili olan unsurlar

	Frekans	Yüzde
İkamet Ettiğim Yere Yakın Olması	25	21,2
Mesleğim Konusunda Deneyim Kazandırması	68	57,6
Mezun Olduğumda İş Konusunda Yardımcı Olması	21	17,8
Gitmediğim Zaman Sorun Çıkarmaması	1	0,8
Hiç Staj Yapmadan Yapmış Gibi Göstermesi	0	0,0
Diğer	3	2,5
Toplam	118	100

Tablo 4 değerlendirildiğinde, katılımcılar genellikle staj yeri belirlerken mesleği konusunda kendilerine deneyim kazandıracak yerleri tercih etmektedirler. İkametine yakın yerleri tercih edenler ikinci sırada, mezuniyet sonrası iş olanakları ise 3. Sırada yer almaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların stajı ara sınıfta yapma nedenleri

	Frekans	Yüzde
Bir An Önce Okulu Bitirmek	38	32,2
Hb v	21	17,8
İş Dünyasında Çevre Yapmak	14	11,9
Okulda Öğrendiğim Teorik Bilgileri Pratik Etmek	32	27,1
Diğer	13	11,0
Toplam	118	100,0

Tablo 5 değerlendirildiğinde, katılımcılar genellikle stajı bir an önce bitirmek istemekte, o sebeple kendilerine olanak olarak verilen ilk tercihte yani II. Yarıyıl sonunda stajlarını yerine getirmektedirler.

Tablo 6: Katılımcıların stajdan sonra derslere ilgilerinin artması durumu

	Frekans	Yüzde
Arttı	70	59,3
Artmadı	48	40,7
Toplam	118	100

Tablo 7: Stajın DGS sınavına girme düşüncesini etkilemesi durumu

	Frekans	Yüzde
Etkiledi	66	55,9
Etkilemedi	52	44,1
Toplam	118	100

Tablo 6 ve 7 değerlendirildiğinde ise, ankete katılan öğrencilerin stajdan sonra %59,3 oranında okula ilgilerinin arttığı, %55,9 oranında da önlisans eğitimlerinin ardından dikey geçiş sınavı (DGS) ile eğitimlerini lisansa tamamlamak istedikleri tespit edilmiştir.

Stajı değerlendirmeye yönelik görüşlerin güvenilirlik analizi sonucu Cronbach's Alpha değeri 0,93 bulunmuştur. KMO testi ile ölçekteki örneklem sayısı yeterli bulunmuştur (0,9).

17 ifadeden oluşan ölçek içerisinde 2, 3, 5, 8, 10, 11, 13. ifadelerin stajı ara sınıfta tercih etme nedenleri ile ilgili olduğu düşünülerek bir grup olabileceği öngörülmüş, bu görüşlerden faktör oluşturulmuş ve bu faktör ile nedenler arasında ilişki olup olmadığı gözlemlenmiştir. Beklenildiği gibi oldukça anlamlı bir sonuç elde edilmiştir ($p<,0001$). Yine bu görüşler içerisinde 4, 7 ve 9. ifadelerin staj sonrası derslere ilginin artıp artmaması ile ilgili olduğu düşünülerek bir grup olabileceği öngörülmüş, bu görüşlerden faktör oluşturulmuş ve bu faktör ile staj sonrası derslere ilgi artışı arasında ilişki olup olmadığı gözlemlenmiştir. Beklenildiği gibi oldukça anlamlı bir sonuç elde edilmiştir ($p<,0001$).

"Yaş" ile "Stajı Ara Sınıfta Tercih Etme" değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,0001$). TukeyHSD testi ile 21-24 yaş arası katılımcıların 17-20 yaş arası katılımcılara göre daha farklı davrandıkları gözlemlenmiştir.

"Mezun olunan lise türü" ile "DGS sınavına girme düşüncesi" arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). TukeyHSD testi ile bu düşüncenin etkili oluştunda Anadolu Lisesi'nden mezun olanlar ile Anadolu Teknik Lisesi'nden mezun olanlar rol aldığı görülmüştür. Ayrıca, staj sonrası sınava girme düşüncesinin daha çok arttığı görülmüştür.

"Stajı Ara Sınıfta Tercih Etme Nedenleri" ile "Derslere İlginin Artması" değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). TukeyHSD testi ile tercihler bazında, derslere ilgisinin arttığını belirtenlerin çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, "Bir an önce okulu bitirmek" nedeninin "Okulda öğrendiğim teorik bilgileri pratik etmek" nedeninden daha baskın olduğu elde edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'ndaki 3 bölüm 6 programda okuyan 118 öğrenci ile yapılan stajın öğrencilerin akademik başarısına etkisi üzerine yapılan çalışmada demografik faktörlerin öğrencilerin ara dönem yaptıkları stajın devam eden akademik eğitimlerindeki derslerine ilgisinin artmasını sağladığı görülmüştür.

17-20 yaş arası katılımcıların staj eğitimini ara dönemde tercih etmesi, bu yaş grubunun bir an önce okulu bitirerek, mezun olma arzusundan kaynaklandığı, 21-24 yaş arası katılımcıların ise 4. dönem

sonu staj yapmayı tercih ettikleri, bunda staj yaptıkları yerde kalma isteği olduğu sonuçlarına varılmıştır. Ayrıca okula başlama yaşı olan 17 yaş ile verilen görevleri yerine getirme arzusu daha çoktur. O sebeple öğrencinin yaşı arttıkça staj eğitimini daha sonraki eğitim-öğretim yıllarına bıraktığı görülmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun staj yerlerini ikamet ettikleri bölgeye yakın tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu tercihte stajın yapıldığı firmanın öğrenciye ekonomik destek vermemesi, öğrencinin bazı masrafları (yol, yemek gibi.) kendisinin karşılaması neticesinde olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin staj yerlerini belirlemede, meslekleri konusunda deneyim kazandırması faktörü ön plana çıkmıştır. Okulda görülen teorik bilgiler ve okulların laboratuvar olanaklarının kısıtlı olması firmalarda staj ile hem pratik yapma hem de mesleki deneyim anlamında beklenti içerisinde olma durumunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin ara dönemde yaptıkları stajın DGS sınavına girme düşüncesini etkilediği, öğrencinin staj zamanında çalışma hayatını bizzat yaşaması ile bağlantılı olduğu sonucu çıkarılmıştır. Özellikle kurumsallaşmış şirketlerde, beyaz yaka personelin en az lisans mezunu eğitilmiş bireylerden oluşması, fakat icra edilen iş anlamında önlisans öğrencilerinin de teknik kabiliyetleri kişileri, eğer o sektörde bulunacaklarsa üst mevkilerde görev alma arzusu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durumda kaçınılmazdır ki, üst görevleri rahatlıkla yapabilecek katılımcılar lisans tamamlama sınavlarına daha fazla ilgi göstermelidirler.

Not: Bu çalışma 26-27 Ekim 2017 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 6’ncı Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dünya Kongresi’nde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Aydemir, D. H. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaz Stajı Uygulamasına Bakışı: Sağlık Hizmetleri Örneği. *Turkish Journal of Life Sciences*, 1(1).

Bahadır, M., & Hidayet, O. (2012). Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Staj Yapma Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(10).

Çaylan, D. Ö., Akpınarlı, V., & Deveci, D. A. (2016). Öğrencilerin Staj Programları İle İşe Alım Süreci: Denizcilik Sektöründe "Rotamız Arkas Projesi" Örnek Olay İncelemesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1).

Duran, Y., & Dolmacı, N. (2017). Ön Lisans Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Zorunlu Staj Uygulamasına İlişkin Görüşleri, Sorunları ve Çözüm Önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 254-267.

Jung, J., & Lee, S. J. (2017). Impact of Internship on Job Performance among University Graduates in South Korea. *International Journal of Chinese Education*, 5(2), 250-284.

Karaman, A., Metin, A. E., & Güven, Ş. (2017). Ormanlık ve Orman Ürünleri Programı Öğrencilerinin Staj Yapma Eğilimlerinin Belirlenmesi: Uşak Üniversitesi Örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 102-114.

Mankan, E. (2015). MESLEKİ ÖNLİSANS PROGRAMLARINDA STAJ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ: Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 734-741.

Mendis, B., & Arachchige, B. (2017). *Impact of Internship Programmes on the Academic Performance of State University Undergraduates of Sri Lanka: A Qualitative Inquiry*. Paper presented at the Proceedings of International HR Conference.

Sides, C., & Mrvica, A. (2017). *Internships: Theory and practice*. Routledge.